

Хоча в цих складних умовах багатьом підприємствам приходится формувати важелі інтелектуального капіталу власним коштом, за рахунок власних фінансових ресурсів.

Звичайно, з часом коли складуться внутрішні та зовнішні більш сприятливі умови можливо більш інтенсивне використання інтелектуального капіталу в економіці України

4.2. Інтелектуальний капітал: проблемні питання оцінки

Розвиток світової економіки в умовах глобалізації та зростаючої конкуренції неможливий без удосконалення питань, пов'язаних з управлінням інтелектуальним капіталом. У зв'язку з цим досить актуальним постає питання його оцінки, адже за умов збільшення угод купівлі-продажу компаній, залучення інвесторів, в тому числі при міждержавних проектах, потрібно чітко визначити обсяг внесків тієї чи іншої сторони. Оцінка нематеріальних активів на сьогодні є обов'язковою складовою економічної політики будь-якої держави. Оцінка інтелектуального капіталу та його складових проводиться не лише на рівні підприємств, але й на рівні регіону та всієї країни. Питання оцінки інтелектуального капіталу особливо важливі для визначення стратегічних напрямків соціально-економічного розвитку національних економік країн, що здійснюють перехід до суспільства, заснованого на знаннях.

Теоретичні аспекти досліджень інтелектуального капіталу знайшли відображення у працях зарубіжних та вітчизняних учених Дж. Гелбрейта, Л. Едвінсона, М. Мелоуна, Т. Стюарта, І. Булеєва, В. Гейця, О. Грішнкової, О. Кендюхова, В. Іноземцева, С. Климка, А. Козирєва, В. Левківського, Б. Леонтьєва, Н. Маркової, А. Чухна.

Але при цьому як у теоретичному, так і в практичному аспектах залишаються невирішеними питання відносно сутності, структури інтелектуального капіталу підприємств, форм і методів управління інтелектуальним капіталом на підприємствах, його впливу на ринкову вартість

підприємства, конкурентоспроможність, рівень капіталізації. Великої кількості удосконалень та доробок потребують аспекти, пов'язані з питаннями виміру та оцінки інтелектуального капіталу при розрахунку вартості підприємства.

Складність оцінки інтелектуального капіталу пов'язана з переходом від абстрактних нематеріальних елементів інтелектуального капіталу до їх конкретної вартості. В тих моделях, де використовується інформація фондового ринку або дані фінансової звітності, залишається нерозкритою внутрішня структура інтелектуального капіталу. У структурних моделях, що покладаються на не фінансові показники, важко зробити його грошову оцінку. Основна проблема, з якою стикається сучасна теорія оцінки інтелектуального капіталу, полягає у визначенні явного зв'язку даного капіталу з результатами діяльності підприємства.

Вчення економічної теорії мають історичний характер, оскільки визначаються цілями та завданнями, що ставить перед собою суспільство на тому чи іншому етапі розвитку. Це значить, що теорії змінюють одна одну під впливом життєвих вимог, суспільного виробництва та розвитку науки.

Категорія інтелектуальний капітал, наприклад, з'явилася нещодавно. Вона складна для розуміння та вимірювання. Саме тому в економічній теорії спостерігаються значні відмінності в її тлумаченні. Найперші визначення поняття «інтелектуальний капітал» зводилися до визначення його як активу, який може бути перетворений на дохід.

Один з найбільш ранніх дослідників інтелектуального капіталу та його природи Том Стюарт в своїй праці 1994 року висвітлив значення інтелектуального капіталу та зазначив, що: «існує складність вимірювання та управління основним складовим нової економіки: інтелектуальним капіталом, нематеріальним активом, що поєднує вміння, знання та інформацію»²³⁷.

Відомий український вчений Бутнік-Сіверський О.Б. вважає, що «інтелектуальний капітал – це один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і відтворює одночасно властиву лише йому специфіку і

²³⁷ Thomas A. Stewart. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. – Doubleday / Currency, 1997. – P. 261.

особливості»²³⁸. Результатом інтелектуальної, творчої діяльності людини є юридичне закріплення за певними особами їхніх прав на результати інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, художній, виробничій та інших сферах, що називається інтелектуальною власністю.

Деякі дослідники в поняття інтелектуальний капітал включають лише результати знань та компетенцій персоналу, розглядаючи його як частину більш широкого поняття – нематеріальні активи. Інші, навпаки, вважають, що поняття інтелектуального капіталу ширше, ніж нематеріальні активи та інтелектуальна власність. Тобто в науковій спільноті немає однозначної думки про співвідношення нематеріальних активів та інтелектуального капіталу.

Найбільш вагомим аргументом на користь тих, хто вважає, що інтелектуальний капітал та нематеріальні активи не рівнозначні поняття є те, що нематеріальні активи як, наприклад, бази даних, технології виробництва, програмне забезпечення можуть вільно переміщуватися з однієї організації в іншу, тобто можуть бути продані, подаровані тощо. В той час як інтелектуальний капітал існує лише в рамках організації, що його створила, не може бути відокремлений від неї та перестає існувати разом з припиненням діяльності організації.

На нашу думку, поняття інтелектуального капіталу ширше ніж поняття нематеріальні активи та інтелектуальна власність, адже інтелектуальний капітал являє собою як знання та інформацію, що невіддільні від співробітників, так і знання, втілені в результатах розумової та практичної діяльності (інтелектуальна власність, нематеріальні активи). Окрім того, різниця трактувань термінів залежить від сфери, де вони використовуються. Так, на думку відомого російського спеціаліста в галузі оцінки нематеріальних активів А.С. Козирєва поняття інтелектуальна власність відноситься до компетенції професійних юристів, тоді як нематеріальні активи – професійних бухгалтерів та оцінювачів²³⁹.

²³⁸ Оценка интеллектуальной собственности. Бухгалтерский учет и налогообложение. Т. 4 / Под ред. А.Б. Бутник-Сиверского, А.Д. Святоцкого. – К.: Издательский Дом «Ин Юре», 1999.

²³⁹ Оценка интеллектуальной собственности. М.: Экспертное бюро. – М, 1997, 280 с.

Дати точне та універсальне визначення інтелектуальної власності досить складно, якщо взагалі можливо, оскільки зміст поняття змінюється по мірі розвитку техніки, ринкових відносин та законодавства, а об'єднані даним поняттям права дуже різноманітні. Більш того, правильніше говорити про інтелектуальну власність як про складний динамічно розвиваючийся інститут, систему правових норм, що постійно розширюється. За таким підходом кожна спроба дати загальне визначення інтелектуальній власності або повне описання складових інтелектуальної власності є лише епізодом в розвитку інституту інтелектуальної власності²⁴⁰.

Незважаючи на те, що стосовно визначення інтелектуального капіталу немає однозначної думки, більшість авторів виділяють в його складі три основних елементи:

- людський капітал – вміння, здатність, знання;
- споживчий капітал (клієнтський, або капітал відносин) – задоволення споживачів, лояльність споживачів, відносини зі споживачами;
- структурний (організаційний) капітал — культура, інтелектуальна власність, процес виробництва²⁴¹.

В основі поділу інтелектуального капіталу на три категорії лежить економічна поведінка.

Всі елементи, що входять в вищезазначені категорії створюють додаткову вартість компанії. У зв'язку з тим, що поведінка ресурсів інтелектуального капіталу відрізняється від поведінки матеріальних грошових ресурсів, ними потрібно управляти по-іншому. Матеріальні та грошові ресурси за своєю природою є адитивними, тобто при їх використанні вони зменшуються. Зовсім іншу природу мають нематеріальні ресурси, вони не є адитивними. При їх використанні їх не стає менше і в той же час, вони не збільшуються просто від того, що в них здійснюються вкладення.

²⁴⁰ Оценка интеллектуальной собственности. Праця, зазначена на с. (попередня).

²⁴¹ Anthony Wall, Robert Kirk, Gary Martin. Intellectual Capital. Measuring the Immeasurable?-CIMA Publishing. – Elsevier. – 2003. – 112 p.

Рис. 4.1. Структура інтелектуального капіталу

Клієнтський та організаційний капітал існує за законами сітьової економіки, тобто чим більше користувачів поєднані більшою кількістю зв'язків, тим краще ефект. По суті, клієнтський капітал – це система довгострокових, надійних, взаємовигідних відносин фірми з клієнтами та контрагентами, які побудовані на довірі. Клієнтський капітал збільшується за рахунок приросту кількості постійних клієнтів, зміцненню торгової марки, бренду організації. Цей вид капіталу включає такі складові елементи: комерційні ідеї та ділові зв'язки, комерційну мережу розповсюдження продукції, участь в комерційних партнерствах, засоби індивідуалізації організації (те, що виділяє її серед інших) та ділову репутацію²⁴².

Єдиний вид ресурсів, який належить компанії та контролюється нею — структурний (організаційний). Визначення організаційного капіталу досить точно сформульовано Лейфом Едвінссоном: «Структурний капітал — це те, що

²⁴² Чухно А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми та закономірності розвитку// ЕУ. – 2002. – № 11-12.

залишається в компанії, коли робітники розходяться ввечері по домішках»²⁴³. Як правило, організаційний капітал включає в себе об'єкти інтелектуальної власності (патенти, торгові марки, авторські права тощо) та інфраструктурні активи (системи прийняття рішень, управлінські процедури, інформаційні системи, корпоративну культуру).

Що стосується людських ресурсів, вони контролюються лише людиною і нікому не належать. М, Кудіна та М. Сажина до людських ресурсів відносять спроможність до інновацій, знання, вміння працювати в команді, особисті зв'язки, освітній рівень, креативність тощо²⁴⁴. Зрозуміло, що наявність нематеріальних активів сама по собі не створює конкурентні переваги. Компанія їх отримує лише завдяки застосуванню нематеріальних активів.

Коли мова йде про класифікацію та вимірювання інтелектуального капіталу, то до сьогоднішнього дня не існує єдино оптимальної методики виміру.

Складнощі та специфіка оцінки вартості інтелектуальної власності та нематеріальних активів полягають в наступному:

- сфера застосування отриманих результатів інтелектуальної власності часто не може бути чітко визначена заздалегідь;
- результати інтелектуальної діяльності можуть слугувати джерелами створення нових інтелектуальних продуктів, що приводить до зростання їх корисності, при цьому вірогідність подальших розробок досить невизначена;
- майбутня дохідність нематеріальних активів значною мірою невизначена;
- часто дохідність нематеріальних активів визначається можливістю подальшого інвестування;
- важко виокремити саме ту частину прибутку підприємства, яка отримана за рахунок використання саме нематеріальних активів.

²⁴³ Leif Edvinsson Corporate Longitude: What you need to know to navigate the knowledge economy Hardcover – Financial Times Prentice Hall. – 2002. – 224 p.

²⁴⁴ Экономика инновационного развития / под ред. М.В.Кудиной, М.А. Сажинной. – М.: ИД “Фолрум” – ИНФРА-М, 2014. – 256 с.

Відомий американський економіст та лауреат Нобелівської премії Кеннет Ерроу виділяє наступні основні характеристики інтелектуального капіталу, які призводять до складності його оцінки:

1) Невизначеність – це фундаментальна властивість будь-якого процесу створення нового знання, який є унікальним, а минулі події і досвід не можуть служити надійною основою для його оцінки. Цінність нового знання стане відома тільки після узагальнення досвіду його використання.

2) Принципова можливість копіювання окремих елементів інтелектуального капіталу з мінімальними витратами для імітатора. Знання як товар характеризуються значними непервернутими витратами і малими граничними витратами, що знижує їх цінність для початкового власника у випадку копіювання імітаторами. Хоча іноді передбачається, що граничні витрати дорівнюють нулю, насправді це не так. Копіюванню або імітуванню доступні лише окремі елементи інтелектуального капіталу, тоді як вся сукупність його елементів досить складно копіюється конкурентами, що є одним з ключових чинників конкурентоспроможності підприємства.

3) Неподільність. У зв'язку з тим, що інформація неподільна, покупець не може купити тільки необхідний обсяг інформації і змушений купувати єдиний блок, що включає зайву інформацію. Це впливає на вартісну оцінку інтелектуального капіталу²⁴⁵.

Управління інтелектуальним капіталом, а також оцінку його ефективності неможливо провести без його виміру, що є дуже складним завданням. Інтелектуальний капітал компанії пов'язаний з видом діяльності, конкурентним середовищем, історією, культурою певної організації. В залежності від усіх вищеперерахованих факторів для кожного підприємства застосовується власна модель і техніка оцінки капіталу.

На практиці велика кількість компаній визначають вартість власних активів інтуїтивно. Недостатність належного рівня оцінки призводить до

²⁴⁵ Arrow K.J. The Economic Implications of Learning by Doing. / K.J. Arrow // Review of Economic Studies. 1962. – P. 155-173.

різного рівня спекуляцій на ринку інтелектуального капіталу.

Останніми десятиріччями все частіше робляться спроби виміру людських ресурсів. Спочатку їх намагалися виміряти з точки зору внеску, а пізніше почали оцінювати результати інвестицій в освіту та науку. Варто зазначити, що за певних умов людський капітал може мати негативне навантаження та відповідно тоді буде віднесений до пасивів. Людський капітал не може бути віднесений до інтелектуальної власності у зв'язку з тим, що за своєю природою він мінливий, не має правового захисту та не може бути відчужений для використання та реалізації окремо від конкретних людей.

Окрім того, можливі випадки, коли робітник може не мати відповідних документів, що підтверджують наявність у нього тих чи інших суттєвих складових кадрового потенціалу (освіта, кваліфікація тощо), в той же час використовуючи свій професійний досвід від приносить реальний прибуток підприємству, тоді як інший працівник, що формально має високий професійно-кваліфікаційний рівень використовує його не повною мірою, тому не приносить підприємству доходу, що відповідає його потенціалу.

Головною методологічною проблемою оцінки людського капіталу є визначення об'єкту оцінки, за якими критеріями і що саме враховувати, адже людський капітал за визначенням не зводиться до професійно-кваліфікаційних характеристик окремого робітника. Також його неможливо визначити як суму професійно-особистісних характеристик. Якщо для виконання певного завдання на підприємстві треба мати двох інженерів, технолога та хіміка, то відсутність хоча б одного з них не дозволить вирішити завдання навіть за умов наявності на цьому підприємстві висококласних спеціалістів іншої галузі. Отже професійно-кваліфікаційний склад кадрів підприємства повинен бути оцінений не лише за кількістю робітників кожної спеціальності та рівнем кваліфікації, але й згідно необхідної професійно-кваліфікаційної структури персоналу.

В нашій країні людський капітал не відображається у складі активів, тому що він не належить підприємству. Але в багатьох країнах вже існує юридична процедура, що дозволяє прив'язати до фірми найбільш цінних працівників і

відобразити вартість контрактів з ними у складі нематеріальних активів²⁴⁶.

Загалом, варто відзначити, що на сьогоднішній день існує три підходи до оцінки інтелектуальної власності: порівняльний (ринковий), дохідний та витратний (рис. 4.2). Вибір того або іншого підходу до оцінки залежить від наявності необхідної інформації, вимог покупців або власників об'єктів інтелектуальної власності, економічної ситуації на момент оцінки, цілей та завдань оцінки.

Рис. 4.2. Підходи до оцінки інтелектуальної власності

Ринковий підхід заснований на знанні ринкової інформації про угоди з аналогічною інтелектуальною власністю. При ринковому підході

²⁴⁶ Н.Е. Ляшенко. Проблемы оценки интеллектуальных активов в управлении / Управление проектами и развитие производства. – 2009. – №3.

використовується метод порівняння продажів, коли розглянутий актив порівнюється з аналогічними об'єктами інтелектуальної власності з урахуванням коригувальних показників. Сукупність елементів порівняння формується з факторів, які впливають на вартість майнових прав інтелектуальної власності. До таких факторів, зокрема, належать наявність правової охорони майнових прав інтелектуальної власності; умови фінансування договорів, предметом яких є майнові права інтелектуальної власності; галузь або сфера, в якій може використовуватись об'єкт права інтелектуальної власності, майнові права на який оцінюються; функціональні, споживчі, економічні та інші характеристики такого об'єкта; рівень його новизни; залишковий строк корисного використання; придатність до промислового (комерційного) використання²⁴⁷. Проблема оцінки за цим підходом зводиться до того, що така інформація не завжди доступна²⁴⁸.

Дохідний підхід заснований на оцінці здатності інтелектуальної власності приносити дохід, що потребує точного знання про ринкові перспективи товару, реалізація якого пов'язана з даною інтелектуальною власністю. При дохідному підході вартість об'єктів інтелектуальної власності визначається шляхом розрахунку приведеної вартості прогнозованих майбутніх вигод.

Витратний підхід базується на розрахунку витрат для повного відтворення об'єкта власності: заробітної плати науковців, витрат, пов'язаних з розробками та дослідженнями, отриманням патентів, доведення їх до стадії, придатної для використання тощо. Методи витратного підходу є найдоступнішими для оцінювання інтелектуального капіталу, оскільки не потребують збору додаткової інформації окрім наявної фінансової звітності. З огляду на зміст фінансової звітності за вітчизняними стандартами, їх застосування фактично зводиться до оцінки балансової вартості нематеріальних

²⁴⁷ Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р., N 1185.

²⁴⁸ Волощук, Л. О. Методичні засади та проблеми оцінювання інтелектуальної складової інноваційного розвитку промислового підприємства [Текст] / Лідія Олександрівна Волощук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 2. – С. 87-94. – ISSN 1993-0259.

активів. Звісно, що за таких умов неможливо отримати об'єктивну ринкову вартість інтелектуального капіталу. Окрім того, витратний підхід не враховує корисність інтелектуального капіталу. Отже, оцінка інтелектуального капіталу за витратним підходом може мати аналітичну цінність лише у його поєднанні з іншими підходами: порівняльним (ринковим) та дохідним²⁴⁹.

При аналізі рівня інтелектуального капіталу необхідно враховувати кількість ресурсів, їх цінність, інтенсивність використання, ступінь закріплення цих ресурсів за організацією. Показники, за яким оцінюється інтелектуальний капітал можна також розділити на інтегральні кількісні фінансові показники та показники, що характеризують окремі складові інтелектуального капіталу. Для інтегральної вартісної оцінки величини інтелектуального капіталу в теоретичних роботах, а також практиці діяльності багатьох фірм застосовується коефіцієнт Тобіна, що визначається як співвідношення ринкової ціни компанії до ціни заміщення її реальних активів (будівель, споруд, запасів). В теперішній час для більшості компаній значення коефіцієнта Тобіна коливаються від 5 до 10 (для науковомістких фірм цей коефіцієнт більше). Якщо ціна компанії суттєво перевищує ціну її матеріальних активів, це значить, що нематеріальні активи оцінені досить високо.

Найбільша проблема оцінки нематеріальних активів – це проблема даних для застосування як досвідчених, так і традиційних методів. Всі якимось чином обґрунтовані методи вартісної оцінки припускають наявність даних про ліцензійні угоди, у тому числі про ставки роялті та паушальних платежів. Зазвичай такі дані складають комерційну таємницю учасників угод. Організації, що обслуговують такі угоди, набирають свої бази, які також засекречують, у тому числі в інтересах клієнтів, але самі використовують. Звісно, ця проблема існує в усьому світі, але деякі країни роблять зусилля по її подоланню. Так, величезна база даних по операціях сформована в Японії, причому саме зусиллями уряду. Основна Проблема в тому, щоб відокремити інформацію, що

²⁴⁹ О. Хворост. Особливості оцінки об'єктів інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2010. – №9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=312>.

складає комерційну таємницю учасників ліцензійних угод від інформації загального характеру, публікація якої не зачіпає їх інтереси. Ще одна приватна, але не менш підступна проблема – цивілізований вихід із конфлікту інтересів, суть якого – об'єктивна зацікавленість тих, хто буде формувати базу даних, її засекречування з подальшим використанням в комерційних цілях, тоді як для ефективної діяльності вона повинна бути відкритою.

Таким чином, оцінювання вартості конкретного об'єкта інтелектуальної власності залежить від мети оцінювання, наявності необхідних даних та врахування переваг, обмежень підходів, що застосовуються. Рекомендована переважність використання підходів до оцінки об'єктів інтелектуальної власності наведена в табл. 4.16.

Таблиця 4.16

**Переваги та обмеження щодо підходів оцінки об'єктів
інтелектуальної власності²⁵⁰**

Об'єкти інтелектуальної власності	В першу чергу	В другу чергу	В останню чергу
Патенти і технології	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Товарні знаки та бренди	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Інформаційне програмне забезпечення	Витратний	Порівняльний	Дохідний
Програмні продукти	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Права копіювання	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Франчайзингові права	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Авторські права	Дохідний	Порівняльний	Витратний
Мережа збуту	Витратний	Порівняльний	Дохідний
Навчений персонал	Витратний	Дохідний	Порівняльний
Корпоративна практика та методика	Витратний	Дохідний	Порівняльний

Істотним чинником при виборі стратегії оцінки об'єкта інтелектуальної власності стає його поточне використання. У зв'язку з чим сформовані три

²⁵⁰ Зинов В. Сравнение различных методов оценки стоимости интеллектуальной собственности / В. Зинов, С. Шамшин // Интеллектуальная собственность. – 2002. – №4. – С. 15-39.

стратегії оцінки:

1. У разі використання об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства для отримання доходу оцінка ґрунтується на реальних даних про економічний ефект від його використання. Показники комерційної ефективності: зниження собівартості продукції (економія витрат), отримане в результаті використання об'єкту інтелектуальної власності; виручка від реалізації продукції, виробленої із застосуванням результатів інтелектуальної діяльності.

2. Якщо об'єкт інтелектуальної власності в даний час поки не використовується, але є обґрунтований потенціал отримання доходу від його використання, то оцінка проводиться на основі тих же даних, що і в першому випадку, проте вихідні дані для оцінки в розрахунках використовуються не фактичні, а прогнозні. В даному випадку точністю бізнес-плану комерційного використання визначається точність оцінки в цілому.

3. У разі відсутності поточного використання та потенціалу використання з метою отримання доходу в майбутньому, оцінка проводиться методом обліку витрат на заміну або відновлення (витратний підхід). В цьому випадку вартість об'єкту інтелектуальної власності обумовлена виключно величиною витрат на його створення.

На жаль, на підприємствах та в наукових організаціях нашої країни більша частина реально використовуваних об'єктів не стоїть на бухгалтерському обліку. В той час як відсутність розумної долі нематеріальних активів на балансі підприємств не лише позбавляє їх можливості накопичувати засоби для оновлення технологій, але й призводить до заниження вартості підприємств. Більша частина підприємств за таких умов розраховує основну суму на закупку технологій отримати за рахунок державного бюджету або кредитів. Власні кошти складають маленьку частину необхідних інвестицій. В той же час в розвинених країнах нематеріальні активи складають від 20 до 80 % основних засобів підприємства, а амортизація, що на них нараховується дозволяє накопичувати фінансові ресурси для оновлення технологій.

З вищенаведеного можна зробити наступні висновки. Специфіка сучасних економічних процесів і самого середовища підприємства диктує необхідність розробки нових принципів економічної діяльності, спрямованих на активне використання інтелектуального капіталу як основного чинника формування конкурентних переваг. Оцінка інтелектуального капіталу неможлива без комплексного підходу, який враховує не тільки внутрішні і зовнішні фактори, але й ефект, створюваний за рахунок синергії поєднання його різних складових частин. Тому наступні дослідження необхідно спрямувати на подальшу розробку і впровадження інтегрованого методу визначення вартості інтелектуального капіталу.

4.3. Особливості методики обліку нематеріальних активів на підприємстві

Зміщення економічних пріоритетів у бік нематеріальних активів, що відбувається в економіці України в останній період підвищує їх значення для господарюючих суб'єктів різних сфер сектору економіки. Провідні сучасні підприємства мають позитивну ділову репутацію, впізнаваний бренд, реалізують товари під власними торговими марками або власним найменуванням, використовують новітні технологічні розробки. Залучення нематеріальних активів (далі – НМА) до фінансово-господарської діяльності підприємств забезпечує підвищення їх конкурентоспроможності. Отже, питання визначення ефективності нематеріальних активів на підприємствах є актуальним для держави, оскільки налагоджена облікова система забезпечує перспективи прискореного розвитку підприємств.

Проблемам обліку НМА присвячена значна увага вітчизняних та зарубіжних вчених у наукових працях: Бланк. І. А., Бойчик І. М., Горфінкель В. Я., Гриньов А. В., Грузинов В., Шегда А. В., Завіновська Г. Т., Зайчев М. Л., Іванілов О. С., Лапін Є. В., Майорова Т. В., Онищенко В. О., Орлов О. О., Осовська Г. В., Пастухова В. В., Стаут С. Проте, зазначене питання потребує